

CRÒNICA LITÒGENA DELS PORTS

En el principi fou la gran explosió. L'atzar, en la ment de Déu, reclamava amb insistència una nova jerarquia. El *big bang* va ser el motor més formidable per a la instauració de l'Ordre. Fa 14.000 milions d'anys el cervell del Gran Arquitecte, potser aclaparat per la potència pura, impulsà la gran escampadissa original. El resultat va ser, allà fora, l'univers sempiternament banyat per una suau radiació –una pessigolla còsmica– i, ací dins, la simfonia caleidoscòpica de formes i éssers que constitueix la vida del planeta.

La gran detonació repartí els elements segons ventures fortuïtes. En el que ara constitueix la comarca dels Ports, per exemple, els elements privilegiats foren l'aigua i la pedra. També una gran roca, un meteorit, aniquilaria en el seu moment els dinosaures, i per això ara els seus fòssils s'indistingeixen al llarg de la profusa catifa pètria d'aquest sòl assedegat.

Els Ports són una gran conca màgica que alberga l'esperit d'una aigua que fou. És ben sabut que aquest petit país de muntanya va ser el recipient d'un formidable oceà, enretirat cap a l'est en el cretàic superior. Absents les aigües, només ens queda la litosfera estricta. És l'apoteosi de la pedra, la seua àrida estació, el seu imperi.

Amb el temps, el medi litogen ha trobat una resposta adequada en els seus pobladors: l'arquitectura de la pedra en sec. Aquesta activitat immemorial és una metàfora de la lluita de l'home contra el caos i en favor de l'ordre, del seu desig d'emular Déu a petitíssima escala. És un acte creatiu pur i primordial: recollir pedra, amuntegar-la, construir-hi.

A Vilafranca –en tota la comarca, però especialment en aquest enclavament industriós–, com en moltes grans àrees geològicament semblants en tot el litoral mediterrani, els hòmens han lluitat per

dominar les pedres. Hi fan murs, cases o casetes, cisternes, monuments. En les falses voltes de les casetes de pastor, per exemple, hi ha sixtines anònimes, impersonals, productes de l'acció ferruginosa del temps i –una vegada més– de l'atzar estricte. Els seus factors –els hòmens i les dones dels Ports– també guanyen, amb el temps, una patina característica, adusta i rogenca, calcària i aspra. És una forma que tenen de mimetitzar-se amb el terreny, de confondre-s'hi, de camuflar-s'hi. És un efecte col·lateral d'això tan gastat: el *paisatge humanitzat*.

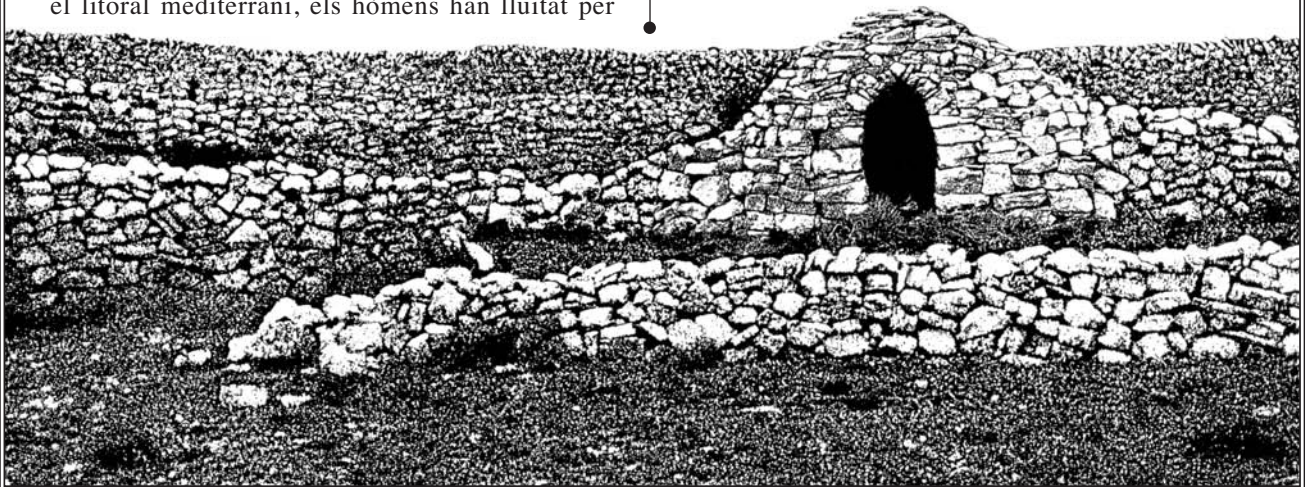
Vilafranca és una extensió horitzontal estesa entre dos barrancs que dista només cinc hores a peu del Penyalgosa, la Gran Roca sagrada. Siga la penya colossal de Cavanilles, la *pinna aquilosa* (cim d'àguiles) de Coromines o la *pinna lucosa* (de *lucus*, bosc sagrat) de Vicent Pitarch, el Penyalgosa és el cim més alt que trobaríem en l'entorn per a albirar, des del buit de l'oceà fòssil, el blau de l'altra gran mar interior: el Mediterrani. És això el que li confeïx la seua enorme sacralitat.

No hi ha duel més fascinant que el de l'home i la pedra. Enfrontat a l'enigma sisífic de la Creació, l'home lluita amb la pedra tota la seua vida, en fa quilòmetres i quilòmetres de paret –una Gran Muralla– i al final acaba sent vençut –suprema solsidea– pel somriure mut d'aquesta.

Vivint entre pedres, construint amb pedres, alçant les mans al cel en un desafiament també petri, els hòmens dels Ports han convertit el vell ofici litogràfic en un emblema local que és, alhora i *de facto*, un autèntic patrimoni universal. El mateix Déu deu sentir-se'n especialment orgullós.

JOAN GARÍ

Assagista. El seu darrer llibre és *Les hores fecundes* (Ed. Bromera)

afers

42/43

Joan Fuster

2002

Subscripcions: Editorial Afers

La Llibertat, 12 / Apartat de Correu 267 / 46470 Catarroja (País VALENCIÀ)

E-mail: afers@provicom.com

<http://www.provicom.com/afers>

XVII:42/43 (2002) Joan Fuster

Vicent S. OLMOS I TAMARIT: Pensar Fuster, avui / Francesc PÉREZ MORAGÓN: Alguns moments de la vida de Joan Fuster / Faust RIPOLL DOMÈNECH: El món cultural valencianista a la València dels primers anys de la postguerra / Enric PUJOL: Joan Fuster, símbol de la represa nacionalitzadora dels anys cinquanta / Josep Maria BUADES I JUAN: La cultura a Mallorca a la fi del franquisme (1962-1975) / Antoni FURIÓ: Notes sobre la correspondència de Joan Fuster / Ferran ARCHILÉS: Una posteritat de paper. Una dècada d'estudis i d'edicions fusterianes (1992-2002) / Xavier FERRÉ I TRILL: Lectures de *Nosaltres, els valencians* (1962-1977) / Ferran GARCIA-OLIVER: Una estranya parella. Fuster i la universitat / Pau VICIANO: La nació de Fuster. Revisions i persistències / Vicent PITARCH: Joan Fuster, d'esquena als polítics / Vicent RAGA: L'originalitat de Joan Fuster / Xavier SIERRA LABRADO: Suggestiments per a una exegesi rigorosa dels aforismes fusterians • *Miscel·lània*: Just CASAS: Els mecanismes de mediació, conciliació, arbitratge i consens social de la Generalitat de Catalunya (1931-1936) / Lluís DURAN: Arrelament i expansió de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana (1914-1923) / Giovanni C. CATTINI: Una lectura franquista de Prat de la Riba / Josep FERNÁNDEZ TRABAL: El conflicte remença a la Catalunya del segle XV (1388-1486) • *Postscriptum*: Núria SALES: Templers, croats i excomunicats. Notes desordenades de lectura entorn d'Oliver de Termes, «mestre de ginyos» a la conquesta de Mallorca • *Recensions*: Josep JUAN VIDAL, Manuel ARDIT, Vicent L. SALAVERTE FABIANI, Anna AGUADO, Núria SALES, Thomas F. GLICK, Antoni QUINTANA • *Ressenyes culturals*: Carme MOLINERO • *English Summaries / Publicacions rebudes*

Subscripció anual (tres números): 42,00 € / Exemplar solt: 19,00 € (preus sense IVA)

Pagament bancari: demaneu butlleta de subscripció

Febrer de 2003

L'atracció de Barcelona

Migracions del segle XX

I al març
València,
la difícil modernitat

L'AVENÇ
REVISTA D'HISTÒRIA I CULTURA
núm. 277 - febrer 2003 - 5,4 €

L'ATRACCIÓ DE BARCELONA Migracions del segle XX

En aquest número, cinc especialistes analitzen l'impacte que ha tingut la immigració en l'àmbit barceloní, destacant aspectes tan diversos com els fluxos migratoris, els espais d'assentament de la nova població, la seva procedència, la integració i els drets de ciutadania

📞 L'Avenc Consell de Cent, 278, 1r 2a
08007 Barcelona - 93 488 34 82
avenc@retemail.es - www.lavenc.com

Online English

C/ Hernán Cortés 6-2^a

Burjassot 46100, València · Tel. (34) 96 364 5211

E-mail ole.2@eresmas.com

**-Traducció i edició
de textos en anglès**
-Revisió d'articles i projectes
**-Cursos d'anglès per a
universitaris i investigadors**

Tots volen
ser **joves**

universia
www.universia.es

EL PORTAL DE LES UNIVERSITATS
PER ALS UNIVERSITARIS

Tu ho ets. Gaudeix-ne. Com que encara tens menys de 26 anys podràs obrir un **compte jove**. Un compte sense comissions i amb la Tarjeta 4B, sense cap cost d'emissió, amb accés gratuït als serveis de banca per **Internet** i a **Superlínea Santander Central Hispano**. Perquè disposes del teu compte les 24 hores del dia. I a més rebràs, completament gratis, una revista amb ofertes i serveis exclusius per a tu.

Imforma-te'n en quasevol oficina Santander Central Hispano. 902 24 24 24. 902 11 22 11 www.santandercentralhispano.es

Santander Central Hispano